

Pravda a problém nepředmětnosti [body pro profesorské řízení] - 2

Ladislav Hejdánek

This is a part of the original document:

[1992](#)

jedná se o část původního dokumentu:

[1992](#)

- ◆ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 12. 3. 1992
- ◆ philosophical diary – record, Czech, origin: 12. 3. 1992

Pravda a problém nepředmětnosti [body pro profesorské řízení] – 2

- 01 Pro pojetí pravdy má rozpoznání významu nepředmětnosti obrovskou důležitost. Především proto, že sama pravda nemůže být předmětným, tj. zpředměťujícím způsobem vůbec uchopena, za druhé pak proto, že otázka pravdy, pravdivosti a pravosti se klade nejenom tam, kde jde o předmětné skutečnosti, ale také, a dokonce zejména o skutečnosti nepředmětné, resp. o jejich nepředmětné aspekty. Z toho pak vyplývá dvojitý program a postup dalšího zkoumání.
- 02 Nemá-li předpoklad, že skutečnosti našeho světa mají nejen předmětnou, ale i nepředmětnou stránku, zůstat záležitostí pouhé spekulace, ať jakkoliv zdůvodněné, musí být prokázáno, že nejen prakticky, ale také myšlenkově jsme schopni s touto nepředmětností také počítat. To znamená, že už v rámci dosavadní evropské životní i myšlenkové praxe lze odhalit, že k něčemu takovému už dlouho dochází, i když to zůstává nereflektováno nebo nesprávně reflektováno.
- 03 Rozhodujícím filosofickým úkolem však bude alespoň předběžně a prozatímně rozvrhnout pojetí pravdy, které by se lišilo ode všech dosavadních koncepcí, usilujících o její zpředmětnění. A tu se naskýtá možnost se opřít o myšlenkově pozoruhodně integrovanou, i když nikdy v systematické podobě nepředvedenou mimořekou, neřekou tradici, která ostatně zapustila kořeny zejména v českém myšlení poměrně brzo poté, co došlo k jeho reorientaci v duchu importovaného křesťanství. Prvních filosoficky relevantních plodů jsme se však mohli dočkat až v našem století (po jistých nábězích ve století předchozím).
- 04 To souvisí s tím, že i mimo naši domácí atmosféru se otázka nepředmětnosti a s ní spojená kritika předmětného myšlení stávala stále aktuálnějším tématem celé řady filosofů. *Histor. slovník filosofie* (+Ritter-Gründer, sv. 3, „Gegenstand“) uvádí mezi staršími mysliteli Kanta, Fichta a Schellinga, ale i Feuerbacha a Kierkegaarda, v našem století pak Marcela, Ebnera, Bubera, Rosenzweiga, Gogartena, Heima a „v jistém ohledu“ i Jasperse. Jediný odstavec jistě nemůže být vyčerpávající, ale je na pováženou, že není ani jen zmíněn Heidegger, u něhož termíny „nichtgegenständlich“, a zejména „vorbegrifflich“ a „nichtbegrifflich“ jsou dost frekventovány. Základním omylem autora hesla (A. Veraart) je redukce nepředmětného myšlení na myšlení personalistické a iracionální, resp. mimoracionální.
- 05 Jiným, ale velmi rozšířeným omylem je ovšem kritika předmětného myšlení jako jednostranně založeného na rozštěpení skutečnosti na subjekt a objekt, tzv. Subjekt-Objekt-Spaltung (např. u Jasperse). Jednak jde o záměnu nejen dvojí problematiky, ale také dvojí roviny, neboť se tu předsudečně a bez náležité analýzy předpokládá, jako by vztah subjekt – objekt neměl v samotné skutečnosti žádnou oporu a vůbec žádný základ. To lze považovat za *próton pseudos* onoho důrazu na personální vztahy jak k druhým lidem, tak třeba k Bohu nebo podle Jasperse k transcendentnu. Jaspers má kantovsky za to, že tu jsou našemu myšlení, které nemůže nebýt předmětné, uloženy meze, a místo na pojmy spoléhá na tzv. šifry.

(Praha, 920312–3.)